

## Beslut

---

**efter kvalitetsgranskning av kommuners uppsökande  
verksamhet för komvux på grundläggande nivå i Vårgårda  
kommun**

## Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19–20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning av Vårgårda kommun avseende kvaliteten i den uppsökande verksamheten för kommunal vuxenutbildning (komvux) på grundläggande nivå. Granskningens syfte är att granska kvaliteten i kommunernas uppsökande verksamhet för komvux på grundläggande nivå genom att granska i vilken utsträckning den är aktiv och motiverande för de vuxna som har behov av och rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen. Kvalitetskriterierna återfinns i bilaga 1. Skolinspektionen bedömer om verksamheten uppfyller kvalitetskriterierna i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet anges ett eller flera utvecklingsområden. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då av huvudmannen. I bilaga 3 återfinns granskningens författningsstöd.

## Beslut

### **I vilken utsträckning som kommunens uppsökande verksamhet är aktiv och motiverande för de vuxna som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå**

Vårgårda kommun uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen bedömer att den uppsökande verksamheten **i flera delar** är aktiv och motiverande för de vuxna som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå.

Kommunen behöver inleda ett utvecklingsarbete inom följande delar:

- Arbeta mer aktivt och återkommande med uppsökande insatser som riktar sig till hela målgruppen i kommunen som är i behov av och har rätt till utbildning på grundläggande nivå.

### **Uppföljning**

Vårgårda kommun ska **senast den 27 maj 2026** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas. Skicka redogörelsen till skolinspektionen.umea@skolinspektionen.se. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer 2024:9209 för granskningen i de handlingar som sänds in.

# Skolinspektionens bedömningar

## Intern samordning och samverkan med utomstående aktörer

Här har Skolinspektionen granskat om kommunen har en välfungerande samordning inom den egna organisationen, i syfte att stödja den uppsökande verksamheten. Skolinspektionen har även granskat om kommunen tar ett tydligt ansvar genom att initiera och upprätthålla relevant samverkan med andra aktörer för att stödja den uppsökande verksamhet som kommunen bedriver.

### Samordningen inom den egna organisationen

Skolinspektionens granskning visar att kommunen har en välfungerande samordning som stödjer den uppsökande verksamheten inom komvux på grundläggande nivå.

Av granskningen framgår att kommunen prioriterar den uppsökande verksamheten och att frågan är aktuell både på verksamhets- och förvaltningsnivå. I intervjuer med såväl rektorn som arbetsmarknadshandläggare framkommer att kommunen avsätter resurser för den uppsökande verksamheten, både organisatoriskt och personellt. Arbetsmarknadshandläggaren uppger till exempel att tre personer inom arbetsmarknadsenheten arbetar med områden där uppsökande verksamhet ingår. Rektorn framhåller vidare att verksamheten har tillgång till flera funktioner såsom studie- och yrkesvägledare, kulturtolk, språkstödjare, speciallärare och lärare som även arbetar utåtriktat. Samtliga av dessa är involverade i den uppsökande verksamheten i olika utsträckning. Kommunens uppsökande arbete är integrerat i det operativa arbetet, exempelvis genom studie- och yrkesvägledarens kontakter med Arbetsförmedlingen och gymnasieskolor för att identifiera elever som avbrutit studier samt arbetsmarknadshandläggarens arbete med individer som har försörjningsstöd eller omfattas av kommunalt aktivitetsansvar (KAA). Näringslivsutvecklaren uppger kompetensförsörjning som en prioriterad fråga för kommunen och lyfter fram den aktiva dialogen om hur information om utbildningsmöjligheter når relevanta målgrupper. Arbetsmarknadshandläggaren framhåller att arbetet med tänkbara elever inleds direkt vid kontakt. Även rektorn bekräftar att frågan är ständigt aktuell, bland annat genom att kommunen deltar vid mässor, språkcafé och språkforum, och att verksamheten når flera målgrupper genom sina aktiviteter.

Vidare framgår av granskningen att den uppsökande verksamheten bedrivs med hänsyn till kommunens storlek och organisatoriska förutsättningar. I intervjuer med arbetsmarknadshandläggare och socialchef framkommer att kommunen arbetar med den uppsökande verksamheten inom befintliga strukturer, med geografisk närhet och etablerade samverkansformer.

Arbetsmarknadshandläggaren uppger till exempel att kommunens litenhet möjliggör att den uppsökande verksamheten kan integreras i befintliga tjänster. Socialchefen berättar att de lokala förutsättningarna med geografisk närhet mellan aktörer underlättar samarbete, exempelvis vid insatser tillsammans med Arbetsförmedlingen.

Av granskningen framgår också att det finns en fungerande intern samordning för hur den uppsökande verksamheten ska bedrivas och i vilka sammanhang. Av intervjuer med såväl chefer som tjänstepersoner framgår att kommunen samordnar den uppsökande verksamheten internt över organisatoriska gränser, med återkommande möten i olika forum. Rektorn och en studie- och yrkesvägledare uppger exempelvis att kommunen bedriver uppsökande verksamhet både strategiskt och operativt, bland annat genom samarbete mellan olika kommunala funktioner. Den uppsökande verksamheten involverar flera interna funktioner som samarbetar för att identifiera målgruppen och genomföra insatser. Rektorn uppger till exempel att hen deltar i socialtjänstens ledningsgrupp vilket skapar en direkt koppling mellan komvux och andra kommunala funktioner samt underlättar samarbete kring att snabbt identifiera och erbjuda individer med behov utbildning. Ett ytterligare exempel är att arbetsmarknadshandläggaren uppger att hen arbetar med individer som har försörjningsstöd och att hen initierar kontakt med studie- och yrkesvägledaren för att identifiera individer med ett utbildningsbehov. Inkommen dokumentation som Skolinspektionen tagit del av visar att representanter för vuxenutbildningen, arbetsmarknadsenheten, familjecentralen och funktionsstöd ingår i en ledningsgrupp för socialtjänsten. Det framgår av intervjuer att vuxenutbildningen deltar i olika kommungemensamma projekt med syfte att nå målgrupper som saknar utbildning på grundläggande nivå. Studie- och yrkesvägledaren berättar därutöver att hen har kontakt med arbetsmarknadshandläggaren, Arbetsförmedlingen och den kommunala skolan Sundlergymnasiet. Studie- och yrkesvägledaren får genom dessa kontakter information om individer som avbrutit sin utbildning och som behöver utbildning bland annat på grundläggande nivå.

### **Samverkan med andra aktörer**

Granskningen visar att kommunen tar ett tydligt ansvar genom att initiera och upprätthålla relevant samverkan med externa aktörer för att stödja den uppsökande verksamheten.

Av granskningen framgår att kommunen är aktiv och tar en ledande roll i sin samverkan och ser till att det finns ett tydligt syfte med de olika samverkansformerna. Av intervjuer med såväl chefer som tjänstepersoner framgår att kommunen deltar i samverkan med flera externa aktörer och enligt inkommen dokumentation har kommunen ett samverkansavtal som omfattar vuxenutbildningen, Arbetsförmedlingen, kommunens arbetsmarknadsenhet och näringslivet, där näringslivet representeras av olika lokala företag. Parterna håller täta möten inom styrgrupper och arbetsgrupper för att följa upp målgruppen, analysera arbetslöshetsstatistik, utbildningsbehov och gemensamt planera motiverande aktiviteter såsom mässor, event och informationsmöten. Rektorn och arbetsmarknadshandläggaren uppger att kommunen har en operativ roll i samarbetet och att avtalen revideras årligen för att tydliggöra arbetet med den uppsökande verksamheten. Inom kommunen finns därvid en näringslivsutvecklare som fungerar som länk mellan kommunen och arbetsgivare. Bland annat sprider näringslivsutvecklaren information om utbildningsmöjligheter till både inflyttade och lokala aktörer, vilket skapar förutsättningar för att nå individer med behov av studier på grundläggande nivå via arbetsgivare och nätverk.

Vidare framgår av granskningen att syftet med kommunens samverkan kring uppsökande verksamhet är tydligt definierat och dokumenterat. Rektorn uppger att de samverkansavtal som berör den uppsökande verksamheten innehåller uttalade syften och mål, nedbrutna till aktivitetsnivå. Kommunen upprättar även dokument såsom avtal, handlingsplaner och uppdragsbeskrivningar som klargör ansvar och mål i samverkan. Enligt arbetsmarknadshandläggaren regleras samverkan med Arbetsförmedlingen genom en lokal överenskommelse med mål att invånare ska utbilda sig och komma ut i arbete. Arbetsmarknadshandläggaren uppger att avtalet innehåller en tydlig agenda och att kommunen håller på att utveckla indikatorer för uppföljning av insatserna.

## Arbetet med aktiv uppsökande verksamhet

Här har Skolinspektionen granskat om kommunen arbetar systematiskt med att ta reda på vilka kvinnor och män i kommunen som är i behov av och rätt till utbildning på grundläggande nivå. Skolinspektionen har även granskat om kommunen systematiskt och aktivt söker upp kvinnor och män inom denna målgrupp.

### Arbetet med att ta reda på vilka kvinnor och män i kommunen som är i behov av och har rätt till utbildning

Granskningen visar att det finns systematik i kommunens arbete och att kommunen identifierat ett antal grupper av kommuninvånare som tillhör målgruppen.

Av granskningen framgår att kommunen har en övergripande planering som de följer. Rektorn uppger att planeringen för den uppsökande verksamheten är en del av komvux systematiska kvalitetsarbete. Arbetet omfattar exempelvis indikatorer och aktivitetsplaner för uppsökande verksamhet, vilka de följer upp tre gånger per år. Rektorn berättar även att komvux använder ett årshjul där den uppsökande verksamheten ingår och som omfattar frågor om antal identifierade individer, påbörjade utbildningar och avbrott samt analys av orsaker till uteblivna resultat. Enligt rektorn identifierar kommunen tänkbara elever i hög grad. Rektorn uppger dock att det kan vara svårt att nå personer som står mycket långt från utbildning.

Vidare framgår av granskningen att kommunen verkar för ett brett fokus i sitt arbete med att identifiera individer inom målgruppen samt att denna informationsinhämtning är kontinuerlig. Arbetet involverar flera kommunala funktioner som genomför inhämtningen i olika miljöer vid flera tillfällen under året. Exempelvis uppger arbetsmarknadshandläggaren att hen samlar in information löpande, bland annat genom samtal vid kommunens öppna förskola. Enligt näringsutvecklaren arbetar de tillsammans med Arbetsförmedlingen och använder statistik som underlag för diskussioner om hur bakomliggande faktorer kan påverka kvinnor och mäns behov av utbildning på grundläggande nivå. Rektorn uppger att kommunen använder forum som språkcaféer, mässor och öppet hus för att identifiera individer med behov av utbildning på grundläggande nivå. Studie- och yrkesvägledarna genomför återkommande avstämningar där de har en stående punkt på agendan som handlar om att fånga upp individer med behov av utbildning på grundläggande nivå. I intervjuer med såväl tjänstepersoner som rektorn framkommer att kommunen har identifierat ett antal grupper såsom nyanlända, unga vuxna, långtidsarbetslösa som fått försörjningsstöd under längre tid, personer som arbetar men inte har utbildning på grundläggande nivå samt andra personer som hamnat utanför skolan av olika skäl.

### **Uppsökandet av kvinnor och män i kommunen som är i behov av och har rätt till utbildning**

Granskningen visar att kommunen arbetar för att nå kvinnor och män som de identifierat inom ramen för den uppsökande verksamheten, men att arbetet har ett ensidigt fokus på vissa grupper.

Av granskningen framgår att kommunen gör ansträngningar för att nå personer inom målgruppen. Det framgår av intervjuer med rektorn och skriftliga dokument att kommunen bland annat analyserar könsuppdelad statistik och problematiserar könsstereotyper i yrkesval. Enligt tjänstepersoner som arbetar med den uppsökande verksamheten ligger kommunens öppna förskola i ett område med socioekonomiska utmaningar. Arbetsmarknadshandläggaren gör veckovisa besök på öppna förskolan och samtalar med vårdnadshavare. Vid dessa

besök inhämtar arbetsmarknadshandläggaren information om tänkbara elever och deras behov. Enligt studie- och yrkesvägledaren kan dock nyanlända kvinnor vara svåra att nå eftersom de ofta är hemma och därmed riskerar att inte utveckla språket. Kommunen genomför särskilda projekt bland annat för att nå utlandsfödda kvinnor. Som exempel på projekt för att nå kvinnor och män uppger rektorn "Öppna förskolan för jobb och integration" som är ett samverksamprojekt mellan kommunens resursenhet, arbetsmarknadsenheten och sfi-utbildningen. Enligt rektorn har projektet givit goda resultat, bland annat i form av att kommunen har fångat upp många tänkbara elever. Representanterna för den uppsökande verksamheten uppger dock att vissa grupper är svåra att nå, exempelvis individer med etableringsersättning.

Det framgår vidare av granskningen att kommunen genomför vissa informationsinsatser anpassade efter målgruppen. Representanter från den uppsökande verksamheten uppger att de förutom besök på öppna förskolan till exempel använder sociala medier, där information om utbildningar uppdateras kontinuerligt. Kommunen använder också traditionella medier såsom lokalpressen och anslagstavlor för att nå tänkbara elever.

## Arbetet för att informera och skapa motivation till studier

Här har Skolinspektionen granskat om kommunen tar reda på målgruppens behov av och önskemål om studier för att utifrån denna kunskap kunna informera om olika möjligheter till utbildning. Skolinspektionen har även granskat kommunens arbete med att skapa motivation till studier bland tänkbara elever.

### Kommunens kartläggning av målgruppens behov för att kunna motivera tänkbara elever

Granskningen visar att kommunen i hög utsträckning tar reda på målgruppens behov och önskemål för att delta i studier och utifrån denna kunskap informerar och motiverar individer till studier.

Av granskningen framgår att kommunen skaffar sig bred kunskap om de behov och önskemål som finns hos de tänkbara elever de identifierat och som de avser att kommunicera med för att skapa motivation till studier. Av dokumentation som Skolinspektionen tagit del av använder kommunen undersökningar, enkäter och elevutvärderingar samt samtal med studie- och yrkesvägledare, speciallärare och språkstödjare för att fånga upp tänkbara elevers behov och önskemål. Av intervjuer med representanter för den uppsökande verksamheten framgår att de genomför vägledningssamtal både inför och under utbildning på grundläggande nivå. Rektorn uppger att kommunen tar fram individuella studieplaner genom

återkommande dialoger med eleverna, medan arbetsmarknadshandläggaren beskriver att de kartlägger behov vid vägledningsmöten och att individen får stöd i ansökningsprocessen till studier med möjlighet till kontinuerlig uppföljning. Några av de intervjuade eleverna uppger att de har fått information och vägledning från olika aktörer såsom sfi-lärare, gymnasiepersonal och studie- och yrkesvägledare.

Vidare framgår av granskningen att kommunen i sitt arbete med att informera och motivera tänkbara elever tar hänsyn till den spännvidd som finns inom målgruppen. Studie- och yrkesvägledaren uppger att hen har en central roll i att motivera tänkbara elever genom samtal och vägledning. Några elever intygar att studie- och yrkesvägledarens haft betydelse för deras beslut att påbörja sina studier. Arbetsmarknadshandläggaren och studie- och yrkesvägledaren använder coaching som metod att motivera målgruppen till studier. Exempelvis nämner arbetsmarknadshandläggaren möjligheten att pröva olika sysselsättningsplatser som insats kommunen gör i syfte att motivera individer att påbörja studier på grundläggande nivå. En elev berättar att hen gått en kurs i samhällsorientering på sitt modersmål. Representanter för den uppsökande verksamheten framhåller att kommunen använder studiebesök, simulatoraktiviteter och inspirationsinsatser från yrkesverksamma inom vård och kollektivtrafik för att motivera individer att påbörja den grundläggande utbildning som krävs för dessa yrken. Som exempel på utmaning i arbetet uppger studie- och yrkesvägledaren att kulturella skillnader och komplexa målbilder kan försvåra kommunens stöd till tänkbara elever.

Av granskningen framgår att kommunen tillgängliggör information om utbildningsmöjligheter på ett sätt som gör det möjligt för individer med olika bakgrund att ta till sig informationen. Av intervjuer med rektorn framgår att kommunen använder sig av flera olika kanaler för att tillgängliggöra information. I den inkomna dokumentationen lyfter kommunen fram bland annat utbildningsmässor, hemsida, språkcaféer och mötesplatser som olika sätt att tillgängliggöra information om utbildningsmöjligheter till tänkbara elever med olika bakgrund. Rektorn uppger att de personer som arbetar operativt med uppsökande verksamhet huvudsakligen anpassar information om utbildning i samband med det personliga mötet med tänkbara elever, där de ger muntlig information. Det framgår vidare av intervju med rektorn att kommunen använder QR-koder för att möjliggöra översättning, vilket gör informationen tillgänglig för personer med annat modersmål än svenska.

Det framgår av granskningen att kommunen beaktar ett jämställdhetsperspektiv i det uppsökande arbetet. Rektorn uppger till exempel att kommunen använder könsuppdelad statistik, analyserar utfall och utifrån detta tar hänsyn till eventuella kvinnors och mäns förutsättningar för deltagande i vuxenutbildning. Representanter för den uppsökande verksamheten uppger att en styrgrupp inom socialtjänsten genomför återkommande samtal om hur det underrepresenterade

könet kan motiveras att söka utbildningar och enligt rektorn tar kommunen särskild hänsyn vid exempelvis öppna förskolor, där insatser riktas särskilt.

### **Personliga möten med tänkbara elever**

Granskningen visar att kommunens arbete för att informera och motivera kvinnor och män som är i behov av utbildning på grundläggande nivå präglas av personliga möten.

Av granskningen framgår att kommunen arbetar aktivt med personliga möten genom individuella samtal, gruppaktiviteter och närvaro i sociala sammanhang. Studie- och yrkesvägledaren spelar en central roll i detta arbete. Rektorn uppger att verksamheten i hög utsträckning arbetar med personliga möten i publika sammanhang, exempelvis kyrkans aktiviteter, soppluncher och andra mötesplatser. Enligt rektorn bygger språkstödjare och lärare relationer och bokar in samtal. I vissa fall åker personal hem till individer för samtal. Studie- och yrkesvägledaren uppger att hen har personliga möten med individer för att ge vägledning och stöd inför eventuella studier. Studie- och yrkesvägledaren får information genom samverkan med arbetsmarknadshandläggare, Arbetsförmedlingen och gymnasieskolan om vilka individer som är i behov av utbildning på grundläggande nivå. Arbetsmarknadshandläggaren berättar att hen går igenom listor med tänkbara elever och bjuder in dem till motiverande samtal. Därvid affischerar kommunen för att informera om möjligheten till dessa möten. Representanterna för verksamheten uppger att de genomför samtal och gruppaktiviteter på arbetsmarknadsenheten, där studie- och yrkesvägledaren bjuds in för att informera och motivera deltagare. Elever uppger att de haft kontakt med studie- och yrkesvägledaren före studiestart och att dessa möten motiverade dem till studier.

### **Information om ekonomiskt stöd och andra praktiska villkor vid studier**

Granskningen visar att kommunen informerar om ekonomiskt studiestöd och om andra praktiska villkor som är viktiga för att tänkbara elever ska motiveras att delta i studier.

Av granskningen framgår att kommunen ger tydlig information om ekonomiskt studiestöd och kostnadsfri utbildning, främst via studie- och yrkesvägledaren och rektorn och i regel innan studierna påbörjas. Av intervjuer med såväl tjänstepersoner som med elever framgår att kommunen ger information om ekonomiskt stöd, Centrala studiestödsnämnden (CSN), och kostnadsfri utbildning vid vägledningmöten och personliga kontakter, vilket gör att eleverna i huvudsak känner till sina rättigheter innan eleverna påbörjar sina studier. Rektorn uppger till exempel att eleverna får information om ekonomiskt stöd vid vägledningmöten och ibland via telefonsamtal. Enligt tjänstepersoner som arbetar med den uppsökande verksamheten ger de sådan information vid första

mötet med tänkbara elever inför utbildning samt vid mässor. Elever berättar att de fått information om utbildningens kostnadsfrihet och om möjligheten att söka ekonomiskt studiestöd innan studiestart samt att kommunen erbjöd praktisk hjälp med CSN-ansökan vid möten på komvux.

Vidare framgår av granskningen att kommunen informerar om barnomsorg, flexibilitet i studier och om lagstadgad rätt till tjänstledighet via studie- och yrkesvägledaren och arbetsmarknadshandläggare. Rektorn uppger till exempel att studie- och yrkesvägledaren ger information om flexibilitet i studier. Enligt rektorn informerar studie- och yrkesvägledaren tänkbara elever om deras lagstadgade rätt till tjänstledighet vid studier på grundläggande nivå. Kommunen ger även motsvarande information vid sfi. Tjänstepersoner som arbetar med den uppsökande verksamheten berättar att arbetsmarknadshandläggaren eller kommunens flyktingmottagning ofta ger information om barnomsorg och att studie- och yrkesvägledaren tar upp frågan vid möten med tänkbara elever. Vissa elever uppger att de får information om barnomsorg och rätt till tjänstledighet genom privata nätverk, familjecentralen eller anhöriga. Andra elever berättar att studie- och yrkesvägledaren ger information om utbildningens kostnadsfrihet och flexibilitet i studietakt innan studiestart.

## Identifierade utvecklingsområden

### **Det skiljer sig vilket fokus kommunen har på olika grupper i det uppsökande arbetet**

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att kommunen behöver inleda ett utvecklingsarbete inom följande del:

- Arbeta mer aktivt och återkommande med uppsökande insatser som riktar sig till hela målgruppen i kommunen som är i behov av och har rätt till utbildning på grundläggande nivå.

Skollagen anger att det är hemkommunen som ansvarar för att vuxna från och med 1 juli det år personen fyller 20 år som saknar sådana kunskaper som normalt uppnås i grundskolan och som har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildning på grundläggande nivå inom komvux, också får delta i sådan utbildning.<sup>1</sup> Hemkommunen har också enligt skollagen en skyldighet att bedriva uppsökande verksamhet vad gäller personer som behöver grundläggande vuxenutbildning. Detta innebär att varje kommun aktivt ska verka för att nå de vuxna i kommunen som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå och för att motivera dem att delta i sådan utbildning.<sup>2</sup> För att klara av detta behöver kommunen ha en

---

<sup>1</sup> 20 kap. 10 första stycket och 11 §§ skollagen.

<sup>2</sup> 20 kap. 10 § andra stycket skollagen, prop. 2009/10:165, s. 845.

övergripande planering för det uppsökande arbetet som också följs.<sup>3</sup> Planeringen bör vara formulerad utifrån de lokala förutsättningarna som råder i den aktuella kommunen.<sup>4</sup>

Av granskningen framgår att kommunen utifrån den bild de har av målgruppen genomför vissa insatser för att nå tänkbara elever i kommunen. Det skiljer sig dock hur stort fokus kommunen har på olika grupper. Arbetet riktar sig framförallt gentemot nyanlända personer och personer som är aktuella för sfi, medan kommunens insatser riktade mot andra delar av målgruppen inte är lika aktiva och återkommande.

**Skolinspektionen rekommenderar** därför att kommunen har ett bredare fokus och genomför mer aktiva och återkommande insatser som riktar sig till hela målgruppen i kommunen som är i behov av och rätt till utbildning på grundläggande nivå. Detta i syfte att så långt som möjligt nå ut till alla inom målgruppen. Det kan handla om att utveckla träffsäkra metoder för att söka upp tänkbara elever, till exempel genom riktade informationsinsatser på både individ- eller gruppnivå, i samverkan med andra myndigheter och aktörer, via sociala medier eller traditionell media. Informationen bör vara anpassad efter målgruppen och utformas så den är tillgänglig och relevant för olika behov.

#### På Skolinspektionens vägnar

**X** Marcus Rönnegard

Beslutsfattare

Signerat av: Marcus Rönnegard

**X** Robert Kihlberg

Föredragande

Signerat av: Robert Kihlberg

<sup>3</sup> Statens skolverks författningssamling (SKOLFS 2013:180) Arbeta med studie- och yrkesvägledning, s. 16.

<sup>4</sup> Prop. 2000/01:72, s. 41.

I handläggningen av ärendet har även utredarna Pia Almarlind och Robert Östberg medverkat.

# Bilaga 1: Granskningens utgångspunkter

## Granskningens syfte

Granskningens syfte är att granska kvaliteten i kommunernas uppsökande verksamhet för komvux på grundläggande nivå genom att granska i vilken utsträckning den är aktiv och motiverande för de vuxna som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Inom granskat område bedöms om verksamheten uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar men utvecklingsområden finns eller i låg utsträckning.

## Frågeställning

I vilken utsträckning är kommunernas uppsökande verksamhet aktiv och motiverande för de vuxna som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå?

### Kvalitetskriterier:

- Intern samordning och samverkan med utomstående aktörer
- Arbetet med aktiv uppsökande verksamhet
- Arbete för att informera och skapa motivation till studier

## Bilaga 2: Granskningens genomförande

### Bakgrundsuppgifter

Skolinspektionen besökte Vårgårda kommun den 24 september 2025. Besöket genomfördes av utredarna Robert Kihlberg och Pia Almarlind.

### Underlag för bedömning

Underlaget i detta beslut utgörs av:

- Fyra enskilda intervjuer med fyra elever som studerar på grundläggande nivå
- En intervju med fyra tjänstepersoner som arbetar operativt med den uppsökande verksamheten för komvux på grundläggande nivå
- En intervju med två ansvariga chefer för den uppsökande verksamheten för komvux på grundläggande nivå
- Dokument som Skolinspektionen begärt in från kommunen

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för faktakontroll.

De samlade iakttagelserna från alla verksamheter som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande rapport. Rapporten är planerad att publiceras våren 2026.

## Bilaga 3: Författningsstöd

### Skolinspektionens uppdrag

Skolinspektionens granskning ska avse den granskade verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer.<sup>5</sup>

### Kommunernas skyldighet att bedriva uppsökande verksamhet för komvux på grundläggande nivå

Kommunerna ska tillhandahålla kommunal vuxenutbildning på bland annat grundläggande nivå.<sup>6</sup> Utbildning på grundläggande nivå syftar till att ge vuxna sådana kunskaper som de behöver för att delta i samhälls- och arbetslivet och att möjliggöra fortsatta studier.<sup>7</sup>

Det är hemkommunen<sup>8</sup> som ansvarar för att vuxna från och med 1 juli det år personen fyller 20 år som saknar sådana kunskaper som normalt uppnås i grundskolan och som har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildning på grundläggande nivå inom komvux, också får delta i sådan utbildning.<sup>9</sup> Behörig att tas emot till kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå är även den som är yngre än 20 år, om det med hänsyn till den sökandes personliga förhållanden finns särskilda skäl.<sup>10</sup> Kommunerna kan anordna utbildningen i egen regi eller i samverkan med andra utbildningsanordnare, organisationer och myndigheter.<sup>11</sup> Den som har rätt att delta i utbildningen i fråga har rätt att delta i den även om den tillhandahålls i en annan kommun än hemkommunen.<sup>12</sup>

Hemkommunen har enligt skollagen en skyldighet att bedriva uppsökande verksamhet vad gäller personer som behöver grundläggande vuxenutbildning. Varje hemkommun ska aktivt verka för att rekrytera och nå de vuxna i kommunen som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå och för att motivera dem

---

<sup>5</sup> 26 kap. 20 § skollagen (2010:800).

<sup>6</sup> 20 kap. 3 § skollagen (2010:800).

<sup>7</sup> 20 kap. 4 § första stycket skollagen.

<sup>8</sup> Med hemkommun avses enligt definitionen i 29 kap. 6 § skollagen den kommun som en person är folkbokförd i. För den som är bosatt i landet utan att vara folkbokförd här avses med hemkommun den kommun som han eller hon stadigvarande vistas i eller, om han eller hon saknar stadigvarande vistelseort, den kommun som han eller hon för tillfället uppehåller sig i. Detsamma gäller den som har skyddad folkbokföring enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481).

<sup>9</sup> 20 kap. 10 första stycket och 11 §§ skollagen.

<sup>10</sup> 3 kap. 2 § förordning (2011:1108) om vuxenutbildning.

<sup>11</sup> Prop. 1990/91:85, s. 120.

<sup>12</sup> 20 kap. 11b § skollagen.

att delta i sådan utbildning. Begreppet "aktivt" finns i bestämmelsen om kommuners uppsökande verksamhet för att betona kommunernas ansvar för att de som tillhör målgruppen för utbildningen också tar del av sådan utbildning.<sup>13</sup> Att aktivt verka kan enligt förarbetena till bestämmelsen handla om att genom stimulansåtgärder av olika slag såsom aktiva insatser och rekrytering på olika sätt verka för att vuxna inom målgruppen informeras och motiveras till utbildningen.

Detta förutsätter att kommunen tar reda på invånarnas behov och önskemål så att utbildningen kan anordnas på ett sätt som svarar mot dessa. För att kunna erbjuda en efterfrågestyrd utbildning har kommunerna utvecklat olika tillvägagångssätt i syfte att som en av flera grunder vid planering av kursutbud fånga upp de studerandes utbildningsönskemål. Det kan också handla om att studerande ges möjlighet att samtidigt studera både på grundläggande och på gymnasial nivå. Kommunen bör därtill se till att de studerande får information om praktiska villkor för att genomgå utbildning, till exempel i form av rätt till ledighet, studiestöd etcetera.<sup>14</sup>

Av förarbetena framgår att människor har olika förutsättningar för lärandet på grund av tidigare skolgång, arbets- och livserfarenheter. Dessa skilda förutsättningar påverkar människors önskemål och deras självupplevda behov av lärande. Samhället har ett speciellt ansvar för att stödja de personer som inte tar egna initiativ för att möta de ökande kraven på kunskaper. Allas behov av lärande skall kunna tillgodoses oberoende av till exempel utbildningsbakgrund, kön eller etnisk tillhörighet. Individuella olikheter ställer krav på en ökad flexibilitet när det gäller att möta människor i den uppsökande verksamheten, i vägledningssituationer och i utbildningens anordnande. Men det ställer också krav på en ökad lokal samverkan mellan aktörer i form av utbildningsanordnare, arbetsförmedling, fackliga organisationer och socialtjänst. I kommunens strategi för att möta vuxnas behov av utbildning och lärande bör ingå en övergripande plan för verksamheten utifrån lokala förutsättningar.<sup>15</sup>

Inom målgruppen som har rätt till utbildning inom komvux på grundläggande nivå kan det också finnas individer som har lägre motivation till att utbilda sig. Information om och marknadsföring av olika utbildningsvägar måste då kompletteras med andra åtgärder. En sådan åtgärd är uppsökande verksamhet för att i det personliga mötet informera om olika möjligheter till utbildning och skapa motivation till studier och det krävs tid och är omfattande att bedriva ett sådant motivationsskapande arbete. Det är av vikt att kommunen tar tillvara alla samverkansmöjligheter till uppsökande och motivationsskapande verksamhet. Det kan till exempel handla om förebilder från arbetsplatsen, föreningslivet och

---

<sup>13</sup> 20 kap. 10 § andra stycket skollagen, prop. 2009/10:165, s. 845.

<sup>14</sup> Prop. 2000/01:72, s. 11,42, prop. 1990/91:85, s. 120, 152.

<sup>15</sup> Prop. 2000/01:72, s. 41.

fackliga organisationer eller deltagande i orienteringskurser arrangerade av bland annat studieförbund.<sup>16</sup>

En annan viktig del i hemkommunens motiverande arbete är att tillgodose en utbildning som är tillgänglig utifrån den enskilde individens önskemål och behov. Det är inte alltid möjligt eller önskvärt för en person att följa en utbildning som löper i en viss takt, som är förlagd till en viss ort eller studielokal och som pågår ett visst antal timmar i veckan.<sup>17</sup> Av läroplanen för vuxenutbildningen framgår att vuxenutbildningen ska stödja de elever som under sin studietid har behov av att kombinera utbildning och arbete. Flexibilitet ska alltid eftersträvas när det gäller utbildningen och det kan handla om plats för utbildningens genomförande, tid, studietakt, studieform och sätt att lära.<sup>18</sup>

Individens möjligheter till studier beror inte enbart på en välutbyggd tillgänglighet till utbildning. Individen har även behov av ekonomiskt stöd under sin studietid. Detta stöd har stor betydelse för rekrytering av studerande. För vissa grupper är ett förmånligt studiestöd en nödvändighet för att ta beslut om att investera i sitt eget lärande. Många människor drar sig för att ta lån för sina studier. För att dessa skall ta steget in i utbildning krävs ett snabbt beslut om hur deras privatekonomiska situation kan lösas. Detta gäller framför allt de som startar med en kort utbildningsbakgrund. Det blir därför nödvändigt att beslutet om stöd fattas så nära individen som möjligt.<sup>19</sup>

För att nå vuxengrupper med information om utbildning och bistå dem i utbildningsvalen är studie- och yrkesvägledning en viktig åtgärd. Inom ramen för den allmänna skyldigheten hemkommunen har att informera om vuxenutbildningen inryms att se till att studie- och yrkesvägledningen inom komvux fungerar väl. Det handlar bland annat om att en fungerande studie- och yrkesvägledning för målgruppen kan medverka till att felval och studieavbrott undviks och att resurserna används effektivare.<sup>20</sup> Vägledning är viktigt inför studiestarten, under studietiden och i samband med studiernas slutförande med utgångspunkt i individens behov och studiemål.<sup>21</sup> Den faktiska kunskap en individ besitter måste lyftas fram och tas till vara i varje vägledningssituation. Ett

---

<sup>16</sup> Prop. 2000/01:72, s. 42.

<sup>17</sup> Prop. 2000/01:72, s. 45.

<sup>18</sup> Läroplan för vuxenutbildningen (Lvux12), 1 Vuxenutbildningens uppdrag och värdegrund, En likvärdig utbildning.

<sup>19</sup> Prop. 2000/01:72, s. 47.

<sup>20</sup> Prop. 1990/91:85, s. 152.

<sup>21</sup> Prop. 2000/01:72, s. 42–43

instrument för detta är validering av en individs praktiska och teoretiska kunskaper och kompetenser i syfte att hitta rätt utbildning.<sup>22</sup>

Av Skolverkets allmänna råd om studie- och yrkesvägledning framgår att studie- och yrkesvägledningen inom komvux måste ha en beredskap och en planering för att fånga upp de till de personer som ännu inte är elever i utbildningen. Det handlar om att erbjuda vägledning för personer som planerar att börja studera, men också om kommunens ansvar att aktivt söka upp och motivera dem som saknar utbildning.<sup>23</sup>

Vidare framgår av de allmänna råden att ungdomar och vuxna som saknar en slutförd utbildning och befinner sig utanför gymnasieskolan och vuxenutbildningen ofta står inför en svår situation på arbetsmarknaden och riskerar att hamna i utanförskap. Därför är det av stor vikt att dessa ungdomar och vuxna söks upp och erbjuds ett utbildningsalternativ enligt sina önskemål och förutsättningar. Studie- och yrkesvägledningen har en dubbel funktion inom vuxenutbildningen, dels att vägleda personer som redan befinner sig i studier, dels att vägleda presumtiva deltagare. Elever och presumtiva elever till de tre skolformerna inom vuxenutbildningen har varierande grad av studievana, skilda livssituationer och olika förutsättningar för studier. Därför behöver informationen om den vuxnes möjligheter utformas och tillgängliggöras, så att varje individ kan hitta och ta till sig informationen. Till exempel har en stor del av vuxenutbildningens målgrupp svenska som sitt andraspråk med varierande kunskaper i svenska och mycket varierande erfarenheter av utbildning. Kommunen behöver ha kunskaper om vuxenutbildningens målgrupper och vilka informationskanaler de använder för att inhämta information. Informationen behöver ge en tydlig bild av den studie- och yrkesvägledning som erbjuds så att individen vet vad han eller hon kan förvänta sig av den. Nyanlända elever behöver, oavsett skolform, få information om utbildningssystemet, sina möjligheter till studier och arbetsmarknadens kompetenskrav. För att säkerställa att alla kan ta till sig informationen kan den behöva anpassas.<sup>24</sup>

Av läroplanen för vuxenutbildningen framgår att vägledningsinsatser för elever och presumtiva elever fyller en viktig funktion. Av den anledningen ska enligt

---

<sup>22</sup> Enligt 2 kap. 8 § förordning (2011:1108) om vuxenutbildning får validering få ske inom ramen för alla kurser och nivåer i ämnen och ska utgå från elevens förutsättningar och behov. En elev som har genomgått validering för en del av en kurs eller nivå i ett ämne behöver inte delta i undervisningen när det gäller den delen av kursen eller nivån, prop. 2000/01:72 s. 43.

<sup>23</sup> Skolverkets Allmänna råd med kommentarer, Arbete med studie- och yrkesvägledning (2013), SKOLFS 2013:180, s. 16.

<sup>24</sup> Skolverkets allmänna råd med kommentarer, Arbete med studie- och yrkesvägledning, s. 32.

skollagen elever i vuxenutbildningen ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning kan tillgodoses.<sup>25</sup>

Av läroplanen framgår vidare att vuxenutbildningens målgrupp är heterogen och eleverna är individer med mycket olika förutsättningar. Även elevernas mål med utbildningen kan variera kraftigt. Utbildningen måste därför anpassas utifrån individens behov och förutsättningar och den kan variera både till längd och till innehåll. Vuxenutbildningen ska alltid möta varje elev utifrån elevens behov och förutsättningar.<sup>26</sup>

## **Kommunalförbund kan ta över ansvaret för vuxenutbildning från kommunerna**

Av bestämmelser i kommunallagen framgår att kommuner och regioner får bilda kommunalförbund och lämna över skötseln av kommunala angelägenheter till sådana förbund.<sup>27</sup> Ett kommunalförbund bildas på så sätt att medlemmarna genom beslut i fullmäktige antar en förbundsordning. Ett kommunalförbund är en offentligrättslig juridisk person som är fristående i förhållande till sina medlemskommuner och som kan förvärva rättigheter och skyldigheter.<sup>28</sup>

När ett kommunalförbund har hand om en angelägenhet som det finns bestämmelser om i en särskild författning, ska den författningens bestämmelser om kommuner eller regioner tillämpas för förbundet.<sup>29</sup> Om en specialreglerad kommunal angelägenhet blir överförd till ett kommunalförbund medför det att specialregleringen då gäller för kommunalförbundet i stället för kommunen.<sup>30</sup>

Hemkommunens ansvar enligt 20 kap. 10 § skollagen att bedriva uppsökande verksamhet vad gäller personer som behöver grundläggande vuxenutbildning är en sådan specialreglerad kommunal angelägenhet som kan överföras till ett kommunalförbund.

---

<sup>25</sup> Lvux12, 1. Vuxenutbildningens uppdrag och värdegrund, Rättigheter och skyldigheter.

<sup>26</sup> Lvux 12, 1. Vuxenutbildningens uppdrag och värdegrund, Vuxenutbildningens uppdrag.

<sup>27</sup> 3 kap. 8 § kommunallagen (2017:725).

<sup>28</sup> Prop. 2016/17:171, s. 399.

<sup>29</sup> 9 kap. 2 § andra stycket kommunallagen.

<sup>30</sup> Prop. 2016/17:171, s. 400.